

Frankfurt Notları 17: Pekçok Ülke Vatandaşı “Neden bu kadar Çok Vergi Veriyoruz?” diye soruyor ama...

Sizce bu soruyu hangi ülke vatandaşları sormuştur; ne dersiniz?

A) T.....Ülkesi Vatandaşları

B) A.....Ülkesi Vatandaşları

C) L.....Ülkesi Vatandaşları

D) F.....Ülkesi Vatandaşları

E) Hepsi ve de dünyanın farklı ülkesinden pek çok insan!

Cevaplarınız farklı olabilir ancak doğru cevap E şıkkı. Dünyanın pek çok ülkesinden insanlar, kendilerinin dünyada en yüksek vergiyi ödediğine inanıyor. Kendi gözlemlerim de bunu doğruluyor; insanlar vergi yükünün en fazla kendi ülkelerinde olduğunu **düşünüyor**, başka bir ülkede bu kadar çok vergi ödenmediğini **söylüyor** ve çoğu zaman bu durumu **sorguluyor** hatta bu durumdan şikâyet ederek vergi ödemeden kaçınmaya ya da vergi kaçırmaya çalışıyor.

Verginin, kamusal hizmetlerin finansmanında önemli bir rol oynadığı, sağlık, eğitim, savunma ve altyapı gibi hizmetler için vatandaşlardan toplandığı ve birçok insanın, vergi ödemeyi toplumsal bir sorumluluk olarak gördüğü bilinse de özellikle de ekonomik belirsizliklerin arttığı dönemlerde, vergi yükünü hafifletme arayışı, dünyanın her yerinde, yaygınlaşıyor.

Bu yazıyı yazmama Almanya’da farklı tarihlerde ve farklı gazetelerde çıkan “vergi” başlıklı haberler vesile oldu. İşte bir tane örnek; **Almanya'da vergiler diğer ülkelerden daha yüksek! Neredeyse hiçbir sanayileşmiş ülkede çalışanlar, Almanya'daki kadar gelirlerinden daha fazla vazgeçmek zorunda kalmıyor!**

Ödemesi Az ve fakat Hissedileni Çok Olan?

Pek çok ülkede vatandaşlar, özellikle de **gelişmiş ekonomilerde**, yüksek vergi ödediklerini kabul ediyorlar ve bu yükün fazlasıyla ağır olduğunu da biliyorlar. Bu bilincin altında vergilerin refah devletine katkısı ile kamu hizmetlerinin finansmanı gibi önemli işlevlerin yerine getirilmesi olduğunun da farkındadırlar. **Gelişmekte olan ülkelerde** ise, genele yayılmış bir şekilde yükseklik olmasa da **vergi oranları yüksek bulunur/hissedilir**. Bu ülkelerde, belli vergi kalemlerinde yükseklik söz konusu olsa da genel bir **"vergi ödeme kültürü"** yokluğu nedeniyle hem dolaylı hem de doğrudan vergileri ödeme eğilimi oldukça düşük seyredir. Özellikle **gelişmekte olan ülkelerde bu durum gelir idareleri üzerine odaklanılarak "idari bir bakış açısıyla"** tartışılır ancak sorunun daha derinlerde ve çözümün daha farklı bakış açılarında olabileceği pek dikkate alınmaz.

Uluslararası Kıyaslamalar Dikkate Alındığında...

Dünyanın pek çok ülkesindeki vatandaşlar üzerindeki vergi yükünü bir bütün halinde uluslararası kaynaklarda bulabiliriz. Merak edenler OECD-Küresel Gelir İstatistikleri Veritabanına bakabilirler (<https://www.oecd.org/en/data/datasets/global-revenue-statistics-database.html>) ya da <https://www.compareyourcountry.org> sitesini ziyaret edebilirler.

Bu tarz kıyaslamalar için önemli olan başlıca kalemler;

- Vergi gelirlerinin GSYİH'ya oranı,

- Kişisel gelir vergisi oranı,
- Şirketler üzerindeki vergiler/kurumlar vergisi oranları,
- KDV ve diğer dolaylı vergiler,
- Sosyal güvenlik kesintileri,
- Toplam vergi gelirinin dağılımı ile
- Mülkiyet ve servet vergileri olabilir.

Bu veriler sayesinde, vergi yükü analizleri yapılabilmekte ve ülkeler arasındaki vergi politikaları hakkında geniş çaplı bir değerlendirme sağlanabilmektedir.

Bu verilerden birkaçına bakmak istedim bugün...

Toplam Vergi Gelirlerinin Milli Gelire Oranı

OECD ülkelerine vergi oranlarından bağımsız bir şekilde bakıldığında, vergi gelirlerinin milli gelire oranı **ortalama %34** seviyesinde; bu oran Danimarka'da yüzde 46, Fransa'da yüzde 45, İtalya'da yüzde 42 civarındadır. İlk 20 ülkeye bakıldığında, yirminci sırada Polonya yüzde 31 rakamı ile yer almaktadır. Genel olarak vergi oranları ve vergi ödeme kültürü yüksek kabul edilen Almanya'da ise bu oran yüzde 39 civarındadır.

Türkiye'de ise yüzde 22.8'dir.

Vergi Gelirlerinin Milli Gelir Oranının En Yüksek Olduğu 20 Ülke (% olarak):

Danimarka	46.3	Fransa	45.4	Belçika	42.9
İsveç	42.9	Avusturya	42.4	İtalya	42.4
Finlandiya	42.2	Norveç	39.9	Hollanda	39.3
Lüksemburg	39.2	Almanya	38.8	Yunanistan	38.7
Slovenya	37.7	İzlanda	36.1	Macaristan	35.8
Polonya	35.4	Çek Cum.	34.9	Portekiz	34.8
Slovakya	34.7	İspanya	34.6		

OECD veritabanından elde edilen bilgilere göre, toplam vergi gelirlerinin ülke milli gelirlerine oranının en düşük olduğu bazı ülkeler ise şu şekildedir.

Ekvator Ginesi (5,9)	Nijerya (6,7)	Kongo (8,3)	Bangladeş (8,8)	Pakistan (10,3)
----------------------	---------------	-------------	-----------------	-----------------

OECD ortalamasına (%34) yakın ancak bu oranın altında kalan bazı ülkeler ise;
Meksika: %16,5

Meksika	16,5	Kolombiya	19,7	Şili	20,7
Türkiye	23,1	Güney Kore	24,9	İrlanda	26,0
İsrail	30,5	Litvanya	30,3	Letonya	31,2
Yeni Zelanda	32,3	Kanada	33,9	Japonya	34,1

Sadece bu oranlar üzerinden bir değerlendirme ile bir fikir sahibi olunabilir ancak derinlemesine bir bilgiye ulaşamayız, bunun farkındayım elbette. Örneğin bir ülkede düşük vergi oranları sayesinde, tabana yayılan bir vergileme yapısı ve yüksek vergi tahsilat kapasitesi ile toplanan vergi gelirlerinin milli gelire oranı artarken, toplam vergi gelirleri açısından benzeri orana sahip diğer bir ülke, daha yüksek vergi oranları ancak daha az mükellef ile bu durumu elde edebilir. Bu durumda, toplam vergi gelirlerinin milli gelire oranı yüksek bir ülkede yaşayan bir vergi mükellefi yüksek miktarda vergi ödediğini düşünmezken, vergi gelirlerinin milli gelire oranının düşük olduğu bir ülke vatandaşı **dünyanın en yüksek ve en çok vergisini kendisinin ödediğini düşünebilir, mesela**. Dolayısıyla farklı kırılımlar bağlamında değerlendirmeler yapıldığında, ülkeler özelinde beğenilecek ve eleştirilecek çok yön bulunabilir, şüphesiz:

- "Dünyanın en yüksek oranlı **dolaylı vergisini** neden ben ödüyorum", diye sorabilir bazı insanlar...

- "Gelirim üzerinden zaten **yüksek vergi** öderken aynı zamanda **sosyal güvenlik primleri** de neden bu kadar yüksek olabiliyor" şeklinde sorular da olabilir mesela. Bu yüksek ya da düşük oranların devletler açısından elbette bir rasyonalitesi vardır. Yüksek oranlı vergileme daha düşük bütçe açıkları ve hatta düşük enflasyona neden olabilecekken aynı zamanda ekonomik dinamizmi de etkileyebilmektedir bu oranlar;

vergi oranları çok yükseldiğinde çalışanlar ve işverenler üzerindeki yük artarken, daha düşük vergi oranlarına sahip ülkelere kıyasla rekabet gücü zayıflayabilmekte ve hatta ülkeler arasında vergi rekabetine ve yatırım kararlarında değişimlere de neden olabilmektedir. Ancak bu ülkelerde yaşayan bireylerin, sağlık ve emeklilik gibi haklarının geniş olması, toplumda vergiyi bir vatandaşlık görevi olarak görme bilincini de artırabilmektedir.

Dolaylı Vergi Oranları En Yüksek Olan Ülkeler

Bazı ülkelerde dolaylı vergilerin doğrudan vergilere göre daha fazla önplanda olduğu da görülebilmektedir. Bu vergiler, özellikle tüketim üzerinden alınan vergiler olduğundan gelir düzeyinden bağımsız olarak, herkesi etkilemektedir. Bu yönüyle biraz da adil bulunmayan vergilerdir zira kişilerin gelirlerini dikkate al(a)mayan vergi türleridir.

Macaristan, dolaylı vergilerde en yüksek orana sahip bir ülke olup %27'lik bir KDV oranı uygulamaktadır. Bu yüksek oranlı vergi, toplam gelirler açısından da yüksek bir yansımaya neden olmuş görünmektedir.

Aşağıda toplam **dolaylı vergi gelirlerinin milli gelire oranı** en yüksek olan ilk 20 ülke yer almaktadır:

Macaristan 17.8

Macaristan	17.8	Fransa	17.4	Slovenya	16.9
Portekiz	16.5	Yunanistan	16.2	İtalya	16.0
İspanya	15.8	Polonya	15.6	Letonya	15.4
Slovakya	15.3	Litvanya	15.1	Belçika	14.9
Finlandiya	14.7	Estonya	14.5	Çekya	14.3
Hollanda	14.1	İzlanda	14.0	Avusturya	13.8
İsveç	13.6	Lüksemburg	13.5		

Macaristan yüksek KDV oranlarının yanısıra toplanan dolaylı vergilerin milli gelire oranı açısından da yüksek bir vergi geliri performansı göstermektedir. Toplam vergi gelirlerinin milli gelire oranı **en yüksek olan** Fransa, dolaylı vergi gelirleri açısından da ikinci sırada yer almaktadır.

Gelirler Üzerindeki Toplam Yük

Vergi ile ilgili tartışmaların başka bir konusu da özellikle maaşlı çalışanlar açısından elde edilen gelirler üzerindeki toplam yüküdür. Bu durumda işin içerisine sosyal güvenlik katkıları da girmektedir. Vergi yükünün gelirler ve sosyal güvenlik katkılarıyla birleştiği durumlarda, özellikle çalışanların üzerindeki yük oldukça farklı seviyelerde görülmektedir. OECD Veritabanına göre, çalışanların gelirleri üzerinden alınan **vergiler ile işçi ve işveren katkı payları** dikkate alındığında, toplam yük bakımından öne çıkan ilk 20 ülkede oranlar ise şu şekildedir:

Belçika	52,6	Almanya	47,8	Fransa	47,0
İtalya	46,5	Avusturya	46,3	Çek Cum.	44,9
Macaristan	44,5	İsveç	43,5	Yunanistan	42,1
Finlandiya	41,8	Slovenya	41,1	İspanya	39,4
Lüksemburg	38,6	Norveç	38,4	Portekiz	37,6
Hollanda	37,5	Litvanya	37,3	İrlanda	36,8
Danimarka	36,5	Polonya	36,2		

Özellikle **Almanya**'da yaşayan insanlar, çalışanlar açısından en fazla yüke sahip ülke olduklarını düşünürler, çok da haksız sayılmazlar; önlerinde sadece Belçika bulunmakta. Bu tür yüksek oranlar, kamu hizmetlerinin geniş kapsamda sağlandığı ve sosyal güvenlik sistemlerinin güçlü olduğu ülkelerde daha belirgin hale gelebilmektedir.

Bu ülkelerde, yüksek vergi gelirlerinin kamu hizmetlerinin geniş kapsamda sunulmasına olanak tanıdığı söylenebilir, en azından teorik olarak böyle kabul edilir! Bu ülkeler yüksek vergiler sayesinde geniş bir sosyal güvenlik ağı sunmaya çalışarak ve ücretsiz sağlık hizmeti, kaliteli eğitim gibi alanlarda güçlü bir yapı inşa etmeye

alışırken bu yükseklik toplumlarda bazen vergi adaleti ve ödeme yükü sorgulamalarına da neden olabilmektedir.

Bu yüksek rakamlardan sonra merak edenler için, 2023 yılı itibarıyla, gelir vergisi olmayan ülkeler ve bu ülkelerdeki toplam vergi gelirlerinin milli gelire (GSYİH) oranları ile maaşlı çalışanlar için sosyal güvenlik primi kesintilerine yer verdim, tablo řu şekilde:

lke	Gelir Vergisi	Vergi Gelirlerinin GSYİH'ye Oranı (%)	Sosyal Güvenlik Primi Kesintisi (alışan Payı)
Birleşik Arap Emirlikleri	Yok	0.1	Yok
Kuveyt	Yok	1.5	Yok
Bahreyn	Yok	1.7	Yok
Katar	Yok	2.2	Yok
Suudi Arabistan	Yok	5.3	Yok
Umman	Yok	5.5	Yok

Vergi Ekonomik Değil Sosyolojik Bir Gerçeklik Mi?

Aslında söz konusu vergi olunca...

Yapılabilecek pek çok **yorum**,

Gösterilecek pek çok **tablo**,

Hesaplanabilecek pek çok **rakam** var.

Hatta tartışılabilecek pek çok **oran** var ancak bu yazının konusu insanların hissettiğı ya da dillendirdiğı gibi bir tablonun olup olmadığını anlamaktı.

Onun ötesinde farklı bir anlamı bulunmamakta bu yazdıklarımın.

lkeler arasında vergi rekabetinin de yoėun olduėu bir zaman diliminde **vergi yükünün düřük olduėu ülkelerde "vergileri artırıń" demek kolay ancak bunu uygulamaya koymak, o kadar da kolay olmayabilir.**

Dikkatimi çeken özellikle gelişmiş ülkelerde ister korkudan isterse vatandaşlık bilincinden kaynaklı olsun bir **"vergi ödeme kültürü"** bulunmakta olduğu. Bu ülkelerde **"hem vergiden hem de ölümden kaçamazsın"** şeklinde özetlenen bu

durum, gelişmekte olan ÷lkelerde de gündeme geldiğinde, herhalde farklı şeylerin konuşulmaya başlandığı gör÷lebilir.

Aslında gör÷nen řu, bir noktadan sonra, **vergi ekonomik değil sosyolojik bir gerçeklik** halini alıyor.

ve dñnyanın pek çok ÷lkesinde vergiden şikâyet ediliyor ancak vergiyi gelişmiş ÷lke vatandaşlarının ödediğı gör÷l÷yor.

Vergi ödememe bir sorun olarak gör÷l÷yorsa, maliye teorisyenleri kadar sosyologların da konu üzerinde kafa yorması gereken bir gerçeklik ortaya çıkıyor. Belki de "o zaman" "doğru" ve "adil" bir vergi k÷ltür÷ tesis edilebilmesi mümkün olabiliyor.